

Silas L. Marker og Vincent F. Hendricks bog Os og dem – Identitetspolitiske akser, ideer og afsporede debatter (Gyldendal, 2019)
8. september 2019

'Institutionen opera' i Danmark – 50 års udviklingshistorie
3. september 2019

Grønlands Teaterhistorie – på vej
1. september 2019

"16:29" af Anna Malzer, Teater Momentum
29. august 2019

Wagner: Rhinguldet. Den Ny Opera
29. august 2019

Den store uorden

Endnu et grænseopryddende filmværk af Lars von Trier

Anmeldt af Morten Kyndrup

At se *The House that Jack Built* er chokerende. Filmen handler om seriemorderen Jack, og den viser i enhver tænkelig detalje udførelsen af en række af de mord, han har begået igennem sin karriere som seriemorder. Fremvisningen indbefatter ekstremt grænseoverskridende scener, såsom mord på uskyldige børn og ekstrem lemlæstelse af levende ofre. Jack opbygger dertil en kolossal samling af lemlæstede lig i et frysehuse. Han forstår sig selv som "kunstner", og der er således for ham intet andet formål med hans myrderier end dette at udøve og udvikle det, han forstår som sin "kunst" og herunder at bidrage til samlingen af "værker", myrdede ofre. Denne samling er det hus han bygger.

Uma Thurman og Matt Dillon i *The House That Jack Built* (2018)

At overvære filmens mordscener er gennemført ubehageligt. Reaktionen på filmen har da også mildt sagt været blandede. Allerede ved urpremieren i Cannes i 2018 udvandrede dele af publikum under filmen, overvældet af ubehag og/eller i protest imod, hvad man umiddelbart opfattede som forherligelse af ekstrem, overskridende vold. En række kritiske anmeldelser af filmen internationalt fokuserer da også på volden. Måske ikke så meget på, at den er der og vises så detaljeret, men på det forhold, at filmen ikke selv synes at ville retfærdiggøre eller bare begrunde det, den selv gør. Filmen besvarer ikke tilfredsstillende spørgsmålet om, *hvorfor* denne monstrøse voldsudøvelse skal fremvises så udpenslet og umiddelbart grænseoverskridende for enhver normal tilskuer. Ja, den synes end ikke at ville

Bestilling Udgivelser Om Peripeti

Men *The House that Jack Built* er naturligvis ikke "bare" et stykke bevidstløs voldsforherligelse, endelige provokation for provokationens egen skyld. Og det provokerende eller overskridende ved filmen skyldes ikke kun voldsscenerne som sådanne, men ikke mindst den måde hele filmens univers er konstrueret på.

Filmens "realtidsforløb" har form af en rammefortælling, i hvilken Jack efter afslutningen af sin seriemorderkarriere er på vej ned i helvede, i følgeskab med Virgil (der som i Dantes Inferno er den, der følger). Jack fortæller på vejen Virgil om et udvalg af sine bedrifter som seriemorder. Den tilhørende visuelle fremvisning af scenerne sker altså med Jack selv som synsvinkelbærer. Og Jack er hverken ond eller pervers; Jack ser sig selv som kunstner og anser mordene for at være kunstværker, han har udført. Der lægges dermed ikke nogen som helst afstand til hans handlinger i fremstillingen af uhyrlighederne. De virker ubærlige på os, der ser dem, ikke bare på grund af den ekstremt udpenslede vold, men også fordi ofrene stort set alle er almindelige mennesker, udvalgt helt tilfældigt. Altså dig og mig. Men Jack er stolt af sit værk. Virgil, som lytter, tager ganske vist behørigt forbehold over for excesserne: han påpeger, at det er en misforståelse at kalde dette for "kunst", og han pointerer også, at Jacks handlinger hverken er normale eller etisk i orden inden for et socialt univers. Men denne afstandtagen er kun sporadisk og virker halvforkølet, blandt andet fordi den jo foregår *après la lettre*, det vil sige på et tidspunkt, hvor alle ugeringerne er begået, og hvor Jacks forløb endegyldigt er slut.

"Hvorfor"

Der tages altså ikke umiddelbar afstand fra voldsudøvelsen i selve fremstillingen, og Jack fortæller endda om monstrøsiteterne på en sært henkastet, ualvorlig og på en måde udramatisk måde. Dette forhold rejser desto stærkere det overordnede spørgsmål om, hvad dette i grunden skal gøre godt for, skal betyde, ville? Det er jo fuldstændig klart, at hele dette univers er opfundet, opmonteret af en overordnet fortællerinstans, hvad filmen ikke på nogen måder lægger skjul på, tværtimod. Jacks forløb er ikke baseret på nogen "real story". Den er tilvejebragt og udviklet til formålet, til denne film, og den er i øvrigt i enhver henseende urealistisk. Jack gør sig lille eller ingen umage for at slette sine spor, og er alligevel uhindret i stand til at fortsætte sine aktiviteter i årevis. Fortælleren stikker desuden hovedet meget direkte frem gennem forskellige brud på fiktionskonstruktionen. En række klip, hvori Glenn Gould spiller Bach på *sin* karakteristisk monstrøse måde, understøtter allegorisk Jacks særprægede selvforståelse som "kunstner". Ja, filmens gennemarbejdede lydside skiller sig som helhed ud og bliver til et selvstændigt udsagnsniveau fra den overordnede fortællers side. Der er også indlagt et åbenlyst forførende forløb i udvalget af fremviste seriemord, en prioritering, der peger på en anden instans end den umiddelbare fortæller, fiktionsfiguren Jack. Det første mord er nemlig fremstillet på en måde, så det

Bestilling Udgivelser Om Peripeti

gives der imidlertid ikke noget svar på spørgsmålet om hvorfor.

Et monstrøst åbent værk

Og det svar leverer filmen aldrig. Jack ender ganske vist planmæssigt i helvede, endog endnu længere nede, end han skulle, idet han til sidst dristigt kaster sig ud i endnu et projekt, han ikke kan overskue. Han tror frygtløst på sig selv som kunstner, og han ender med også at ødelægge sig selv.

Men heri ligger der intet svar. Det betyder ikke, at filmens univers fremstår tilfældigt eller henkastet. Jacks karriere er på sin side tilfældig, henkastet, ja, næsten sløset. Men filmen er fuldstændig gennemkomponeret i både lyd- og billedside, og den står som værk prægnant, strunkt, målrettet. Alle spørgsmålene bliver imidlertid stående som spørgsmål. Hvordan skal allegorierne forstås? Er seriemord og kunst i virkeligheden på et eller andet plan det sammenligneligt? Er Jack en egensindig galning eller på sin måde faktisk en stor kunstner? Er denne film i sig selv galimatias, fordi den ikke tydeligt forbinder sine egne disparate spørgsmål med hinanden? Og herunder selvfølgelig: Kan man overhovedet tillade sig at vise den slags scener uden i det mindste at legitimere og forklare dem i et univers, der holdningsmæssigt lægger afstand til dem?

Det er en fuldstændig central pointe i filmen, at Jack ikke er ond eller pervers. Han er bare monstrøst forskudt i sin opfattelse af verden. Han er anderledes, og filmen accepterer på en måde denne anderledeshed. Det, der fremfor alt krænker os er derudover, at her så tydeligt foregår en bevidst leg med vores følelser og grænser. Her er koldt og kynisk i en fiktionskonstruktion etableret noget, som anfægter og krænker os for alvor. Deri ligner *The House that Jack Built* tidligere Trier-film, især *Breaking the Waves*, og *Dogville*. Reaktionen dengang som nu ligner derfor også hinanden: Effekten er ubehagelig, ikke bare fordi den er det – det oplever vi i masser af andre artefakter. Nej, den er ekstra ubehagelig, fordi den er åbenlyst og bevidst konstrueret med henblik på at være det – og det uden at begrunde sit eget forehavende.

Man kan sige, at det, der står tilbage, er et univers af manifest uorden. Ikke forstået som henkastet fravær af orden, men som en fuldstændig gennemkomponeret, udstanset ikke-orden. Det er et univers, der hverken som æstetisk projekt eller nede i sin fremstillede fiktionsverden tilbyder "mening", hverken helt eller delvist. Men som samtidig avler synsindtryk, lydoplevelse, anfægtelse, modstand uden sammenhæng med hverken sig selv eller noget overordnet princip – i tilskueren. Det er monstrøst, ubehageligt, ja, men det er alt andet end ligegyldigt. *The House that Jack Built* er et "åbent" værk (jf. Eco), der tager sin egen åbenhed på ordet eller alvorligt. En åbenhed, udfoldet ikke på idealmodernistisk vis igennem minimalistiske fragmenter, der elliptisk aftegner en brølende, usagt mangfoldighed. Nej, fragmentet her er gennemkomponeret og overtydeligt i sin næsten vrængende demonstration af en

Bestilling Udgivelser Om Peripeti

Jack Bauer kommer uden for enhver tv-virkelighed som et af højdepunkterne i Lars von Triers produktion. Denne film er en mesters værk.

Morten Kyndrup, dr.phil., professor, direktør Aarhus Institute of Advanced Studies. Har blandt andet skrevet Riften og sløret. Essays over kunstens betingelser (1998), Den æstetiske relation (2008).

< [Læringsglemsel af Lene Tanggaard. Anmeldelse](#)

[Den Guddommelige Komædie på République](#) >

Del med andre

OM OS

Peripeti er det eneste danske videnskabelige teatertidsskrift og redigeres af en national redaktion fra Dramaturgi, Aarhus Universitet, Teatervidenskab ved Københavns Universitet og med redaktionsmedlemmer med tilknytning til teatre og teateruddannelser.

AKTUELT

Silas L. Marker og Vincent F. Hendricks bog *Os og dem* – Identitetspolitiske akser, ideer og afsporede debatter (Gyldendal, 2019)
sep 8, 2019

'Institutionen opera' i Danmark – 50 års udviklingshistorie
sep 3, 2019

Grønlands Teaterhistorie – på vej
sep 1, 2019

SØG PÅ SIDEN

Search

FOR REDAKTIONEN

[Log ind](#)

[Indlæg-RSS](#)

[Kommentar-RSS](#)

[WordPress.org](#)

Der må ikke kopieres, gengives eller på anden måde reproduceres materiale, hverken analog eller digital fra domænet peripeti.dk uden samtykke.